

GEÇMİŞTE İŞÇİ KİRALAMA GİRİŞİMİ

Aydınlık Gazetesi, 20 Ağustos 2013

Yıldırım Koç

Günümüzde işçi sınıfını bekleyen en büyük tehlikelerden biri, işçi simsarlığı yapan bürolar veya işçi kiralama yetkisi olan özel istihdam büroları konusudur.

İşgücü Maliyetini Düşürmede İşçi Simsarları

Taşeron işçiliğinin son yıllarda yaygınlaşmasının en önemli nedenlerinden biri, hükümetin ve sermayedar sınıfın, işgücü maliyetlerini düşürme çabasıdır. Hükümet ve patronlar, artan işsizlik nedeniyle işgücünü satma olanağı bulamayan çaresiz insanları daha düşük ücretlerle ve son derece sınırlı haklarla çalıştırma çabası içindedir. Bu konuda önemli engellerden biri, çalışma mevzuatımızda geçmişten kalan bazı “işçileri koruyucu hükümler”dir.

Bu engelleri aşmanın bir yolu, işçi kiralamaktır.

Bu yapılamıyorsa, “taşeronluk” görünümü altında işçi kiralama yolu gidilmektedir.

Ancak bu konuda yasal kısıtlar söz konusudur. Taşeron işçilerinin işyerindeki diğer işçilerle aynı haklara kavuşabilmesinin yolları vardır.

Taşeron işçilerini bilgilendirme ve bilinçlendirerek haklarını aramaya yöneltme girişimleri artınca, kiralık işçilik önemini artırdı. Halen İş Kanununun 7. maddesine göre bir işletmenin bir başka işletmeye işçi kiralaması mümkün. Ancak tek işi işçi kiralamak olan özel istihdam bürolarının veya şirketlerin çalışması yasak.

Bu konu 1985 yılında Türkiye'nin gündemine gelmişti. O yıllarda pek bilinçli olmasa da ortaya çıkan tepkiler nedeniyle uygulamadan vazgeçildi.

1985 Yılında İşçi Kiralama Girişimi

1985 yılında Karabük Demir-Çelik Fabrikası'nda 105 işçi için bir ihale açıldı (“İşçiler de İhaleye Çıkarıldı,” *Cumhuriyet*, 3.5.1985). Yapılan araştırmada, İskenderun ve Karabük Demir Çelik Fabrikaları'nda bu uygulamanın iki yıldır sürdüğü belirlendi (*Milli Gazete*, 4.5.1985).

Karabük Demir Çelik'te 50 reflektör korucusu, 30 kalıpcı, 20 soğuk demirci ve 5 elektrikçi için açılan ihaleye 8 şirket katıldı. 24 Nisan 1985 tarihinde teklifler açıldı ve Santes Sanayi Tesisleri İnşaat ve Montaj A.Ş. isimli bir müteahhit şirket ihaleyi kazandı. İhale sonucu 17 Mayıs 1985 günü sözkonusu şirkete bildirildi. Santes Şirketi de Karabük'te yayınlanan Karabük Postası ve Yeni Karabük gazetelerine verdiği ilanla, işçi aramaya başladı. Bu işçiler işbaşı yaptılar.

Karabük Demir Çelik Fabrikası'nın, 450 işçisini “verilecek iş olmadığı” gerekçesiyle ücretsiz izinde tutarken 105 işçi kiralaması kamuoyunda tepki çekti. İşçi kiralayan şirketin Karabük'teki bürosu ise “İş ve İşçi Bulma Bürosu” gibi çalışmaya başladı. İşçiler asgari ücretten işe alınıyorlardı. (*Cumhuriyet*, 1.6.1985). Bu uygulama, Yol-İş Karabük Şubesi tarafından savcılığa şikayet edildi (*Cumhuriyet*, 5.6.1985).

Temmuz ayı ortalarında işçilere ilk aylıkları ödendiğinde, Santes Şirketi'nin Karabük Demir Çelik'ten aldığı paranın yalnızca dörtte biri ile yarısı arasındaki bir parayı Kardemir'e kiraladığı işçilere verdiği, geri kalan paraya el koyduğu ortaya çıktı. Örneğin, Santes Şirketi kiraladığı bir kalıpcı (marangoz) için Kardemir'den 650 lira saat ücreti almışken, kalıpcıya yalnızca 165 lira saat ücreti ödemişti (*Cumhuriyet*, 16.7.1985).

Bu olaya karşı belirli bir tepki gelişti. Daha sonra, 1986 yılında Tekel işyerlerinde de kiralık işçi uygulamasına geçilmek istendi (*Hürriyet*, 5.2.1986, 15.2.1986, 19.2.1986). Ancak kamuoyunun tepkisi üzerine, bu uygulamadan vazgeçildi.

Günümüzde işçi kiralayan büroların faaliyeti yasaktır. Bunların bir bölümü “taşeron” görünümü altında faaliyet göstermektedir. Hükümetin amacı, bugünkü yasadışı uygulamayı yasallaştırmaktır.